

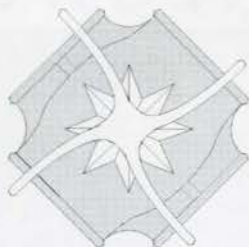
De *Nieuwe*

Zelfzwichter

in dit nummer

- Redactioneel
- Hoe nu verder?
- Instandhouding en Beheer
- Archief en Onderzoek
- Nieuw Zeeland
- Gört mit Proemedanten en ...
- Verstild verleden (50)
- Natte molens
- Molenliedje
- Kwispeltureg
- Aruba (vervolg, 2x)
- Gildenieuws
- Molennieuws
- Boekennieuws
- Agenda

Colofon

NIEUW

De Nieuwe Zelfzwichter

Jaargang 9, no. 4

december 2005

ISSN 1386-4920

De *Nieuwe Zelfzwichter* is het kwartaalblad van de gezamenlijke molenorganisaties in de provincie Groningen. Het blad verschijnt in de maanden maart, juni, oktober en december. Leden van de Vereniging Vrienden van de Groninger Molens en leden van de Stichting De Groninger Molen ontvangen het blad automatisch. Niet-leden kunnen zich op dit periodiek abonneren voor € 14,00 per jaar (4 nummers).

Losse nummers kosten € 3,50 (exclusief porto).

Redactie:

Lopende Diep 8, 9712 NW Groningen, tel. (050) 312 16 94

J.C. van Driel - Groningen, G. Geertsema-ten Broek -

Groningen, H.A. Hachmer - Nieuwe Pekela, G. Koster - Peize,

M. Strijkstra-Kalk - Groningen, D. Lippe - Groningen (lay-out).

E-mail: redactie@museumhuisgroningen.nl

Opgave lidmaatschap + abonnement:

Vereniging Vrienden van de Groninger Molens,

t.a.v. Ledenadministratie, Lopende Diep 8, 9712 NW Groningen

Participanten:

- Vereniging Vrienden van de Groninger Molens, tel. (0597) 59 19 31
- Stichting De Groninger Molen, tel. (050) 312 16 94
- Gilde van Vrijwillige Molenaars, afd. Groningen
Secretariaat: J.-J. Sterenberg, De Vliet 5, 9781 NR Bedum,
(050) 3014039

Molenbureau

Het gemeenschappelijke adres voor alle informatie over molens, de redactie van *De Nieuwe Zelfzwichter* en de secretariaten van de participanten in *De Nieuwe Zelfzwichter* is:

Lopende Diep 8, 9712 NW Groningen, 050-3121694

E-mail: molens@museumhuisgroningen.nl

Het molenbureau is geopend op de OCHTENDEN van MAANDAG t/m DONDERDAG en eventueel op andere tijden na afspraak.

Groninger molenarchief:

Het Groninger Molenarchief, Wedderstraat 39, Veele (9541 ED Vlagtwedde) 0599-312185 (dinsdag), molenarchief@hetnet.nl

Aan dit nummer werkten mee:

H. Bossen, J.C. van Driel, L. Duijm, G. Geertsema-ten Broek, H.A. Hachmer, J.J. Harmsma, T. Kalk, F. Liemburg, B. Oomkens, T. Pol, F. Schreiber, J.-J. Sterenberg, A.M. Strijkstra, M. Strijkstra-Kalk, L. Venema, H.G.T. Vos, D.J. van der Zee

De redactie behoudt zich het recht voor ingezonden artikelen in te korten en/of aan te passen.

Overname van artikelen is eerst na overleg met de uitgever toegestaan.

Grafische basisvormgeving:

Biche Eleveld bNO, Groningen

Drukwerk:

Zodiak Groep - Groningen

Oplage: 650 exemplaren

Sluitingsdatum kopij: 6 februari 2006

foto omslag:

Olinger Koloniemolen (6) te Laskwerd [4]

Foto: H. Noot, Haren (26-04-'04)

- 2 • **Redactioneel**
- 3 • **Het Groninger Molenhuis is opgericht - hoe nu verder?**
Het goede molenleven bestaat uit drieën.
- 5 • **Interview met Roelof Bouwknegt – Commissie Instandhouding en Beheer**
Niks geen schaal 1:10; we gaan voor volledig onderhoud!
- 6 • **Interview met Henk Vos, voorzitter van de Commissie Archief en Onderzoek**
Hij doet zijn naam eer aan: ook slim en een staart(je).
- 8 • **Molens in Nieuw Zeeland**
Onze tegenvoeters zijn ook erg vóór molens.
- 10 • **Gört mit Proemedanten en Verstild verleden**
Niet gortdroog maar uitermate smeuiig.
- 12 • **Verstild Verleden 50**
De voorkant zit soms verstopt aan de achterzijde.
- 13 • **Natte molens**
Geen nachtmerries, maar een ander soort watermolens.
- 14 • **Langs Een Groen Molentje**
Er zit een liedje in mijn hoofd en het maalt maar door.
- 15 • **Kwispeltureg**
Praatjes die een gaatje vullen.
- 16 • **Onbekende molen op Aruba (vervolg)**
Een benedenwindse molen, dat is op zichzelf niet extra moeilijk.
- 17 • **Vakantieberichten**
Douwe zeeg ineem door wat hij zag
- 18 • **Gildenieuws**
Noordelijke gastvrijheid voor Gilde-wijzen uit het westen, zuiden en oosten.
- 20 • **Molennieuws**
*De zwichtstelling van de Harener molen staat op krukken.
Bij Ander Molennieuws leest u onder andere over een lam dat in naam verkleurd is.*
- 24 • **Boekennieuws**
Tussen het Jaar van de Boerderij (2003) en het Jaar van de Molens (2007) is een toepasselijk boek verschenen over Appingedam en omstreken.
- **Agenda**

Afbreukrisico was niet zo lang geleden een begrip dat eigenlijk alleen werd gebruikt aan de harde kant van de zachte sector (zeg maar: personeelszaken). Met een beetje goede wil kunnen de molenroeden óók als werknemers worden opgevat en zo beschouwd is het niet zo vreemd dat sommige machtige armen niet meer willen en dat gans het raderwerk komt stil te staan.

Tijdens de door De Hollandsche Molen op 11 november te 's-Hertogenbosch georganiseerde Molencontactdag beschreef A. Wissen (de vaste molenmaker van het Kinderdijk-complex) de opgetreden roedebruiken als gevolgen van ontwerp-, materiaal- en uitvoeringsfouten. De tot nu toe door de Rijksdienst voor de Monumentenzorg gehanteerde richtlijnen voor roeden dateren van 1985. Deze richtlijnen zijn in feite niet meer dan een neerslag van de toen door de molenmakers gehanteerde praktijkregels. Helaas is er niet voldoende controle geweest op de uitvoering daarvan... Röntgenfoto's van de lussen werden toentertijd overbodig (of te duur?) geacht, er werd hier en daar inferieur materiaal gebruikt en roeden werden verlengd zonder na te rekenen of dat wel verantwoord was met de sterkte van het bestaande deel van de roeden.

De nieuwe molenroederichtlijnen zijn nu in concept klaar en ze zullen als onderzoeksproject voor het eerst worden toegepast bij de *Widde Meuln* in Ten Boer. Pas na evaluatie van de ontwerp-, productie- en controleprocedures - volgens de planning over twee jaar - worden de richtlijnen definitief. Elk voordeel heb zijn voordelen, mogen we in dit geval zeggen. Behalve dat de nieuwe roeden voor de *Widde Meuln* nu wel extra goed zullen worden gemaakt, heeft de proefkonijnfunctie - naast extra

gedoe en vertraging - een financiële tegemoetkoming tot gevolg uit de onderzoekspot van de Rijksdienst. Dat is mooi meegenomen; preciezer gezegd: het is een mooi vooruitzicht, een extra pot geld aan de horizon.

Binnenkort zullen bestaande monumenten niet meer worden gerestaureerd maar nog slechts instandgehouden (Brim). Dat moet dan wel aan de hand van een Periodiek Instandhoudingsplan (PIP) dat maar liefst alle te verwachten werkzaamheden in de komende zes jaar moet beslaan! De overgang vanuit de huidige instandhoudingsfinancieringen en de (nieuwe) rol van de provincies hierin is nog in nevelen gehuld.

Was het molenleven maar zo eenvoudig als dat van het beertje Pippeloentje (van Annie M.G. Schmidt):

*Kijk, het beertje Pippeloentje
heeft geen sok en heeft geen schoentje,
heeft geen dasje en geen boordje
...
maar
Pippeloentje heeft een pet!*

*Kijk, het beertje Pippeloentje
gaat niet wandelen in 't plantsoentje
en niet steppen op een stepje
...
en niet roetsjen van de trap.
maar
Pippeloentje eet z'n pap.*

*Geef 't beertje maar een zoentje:
Welterusten Pippeloentje!*

Redactioneel vervolg

Groninger molens in beweging - dat kun je ook al te letterlijk opvatten. In het gelijknamige artikel in het vorige nummer (pagina 22) staat de molen *Ceres* gelokaliseerd in Uithuizen. De hele redactie heeft

daar overheen gelezen. Voor wie het niet mocht weten (...?!!!): die molen staat tegenover het torentje van Spijk.

Het Groninger Molenhuis is opgericht – hoe nu verder?

Na 32 jaar hard werken voor de Groninger molens is de Vereniging Vrienden van de Groninger Molens opgehouden te bestaan. Door de leden van de vereniging is voor ontbinding gekozen. Maar ... die leden hebben natuurlijk niet voor opheffing gekozen omdat er geen reden meer is de Groninger molens te ondersteunen! Integendeel ... er lijkt nog nooit zoveel te moeten gebeuren als nu! De ontbinding van de vereniging was nodig om alle provinciale Groninger molenzaken onder te kunnen brengen bij één overkoepelende Groninger molenorganisatie voor iedereen: Het Groninger Molenhuis.

Na de manifestatie in Eenrum, waar de nieuwe manier van werken voor de Groninger molens is begonnen, is nu op 18 oktober 2005 de Stichting Het Groninger Molenhuis daadwerkelijk opgericht.

Dit gebeurde door leden van het nieuwe bestuur onder begeleiding van stuurgroepvoorzitter Ties Kalk. Deze oud-voorzitter van de Vereniging Vrienden van de Groninger Molens is al in 1993 begonnen met het organiseren van formele samenwerking tussen de Groninger molenorganisaties. Dit gebeurde in eerste instantie op een zeer vrijblijvende manier en is nu volledig tot stand gekomen met de geboorte van Het Groninger Molenhuis.

Thomas Dam (secretaris; links) en Theo Bos (penningmeester; rechts) ondertekenen de oprichtingsakte bij notaris Wortelboer te Bedum

Foto: T. Kalk, Groningen

Het Groninger Molenhuis wil een thuis zijn waar alle molenzaken in de provincie Groningen kunnen worden geregeld en ondersteund. Het beleidsplan dat door de stuurgroep Samenwerkende Groninger Molenorganisaties in 2004 is opgesteld, vormt daarvoor de basis. Ideeën over de doelen van Het Groninger Molenhuis zijn ontstaan uit een toekomstbeeld voor de plaats van de molens in Groningen:

... de Groninger molens een geïntegreerd deel vormen van het landschap. In het open Groninger landschap staan ruim 80 molens die regelmatig malen. Er wordt goed onderhoud gepleegd, wat restauratie voorkomt. De molens hebben waar mogelijk een directe maatschappelijke functie gekregen. De (vrijwillige) molenaars zijn samen met vele lokale vrijwilligers bezig met het organiseren en uitvoeren van activiteiten rondom de molen. De molens hebben daarmee een positief dynamisch imago als levend cultureel erfgoed gekregen. De molens hebben een grote maatschappelijke aantrekkingskracht en vormen een zeer herkenbaar deel van de toeristische cultuurhistorie in Groningen.

De missie van Het Groninger Molenhuis, dat zich richt op de realisering van dit toekomstbeeld, is het *zorgen voor het instandhouden van de Groninger molen als levend monument*. Het woord 'levend' heeft hierin een drievoudige betekenis. De molens zelf moeten **kunnen leven**, dus in een maalvaardige staat zijn. Verder moeten ze **daadwerkelijk leven**, dus regelmatig malen en daarmee het industriële monument zijn waarde geven. Als laatste moeten ze meer gaan **leven voor de maatschappij**.

Deze mooie maar vage woorden moeten natuurlijk invulling krijgen: geen woorden maar daden, tenslotte! Ondanks het feit dat het maken van een nieuwe organisatie tijd en moeite kost, is er met het nieuwe elan van Het Groninger Molenhuis al veel tot stand gekomen. U kunt in dit blad lezen hoe onder meer de archiefmensen en de instandhoudingsmensen zich (gaan) inzetten voor verschillende aspecten uit de visie. Ter ondersteuning van onderhoud en restauratie is het Groninger Molenhuis bezig met onderhoud en restauratieplannen van een zevental molens. Voor u als 'Vriend' van de Groninger molens worden verschillende zaken georganiseerd. Zo zijn tijdens de jaarlijks voor vrijwillig molenaars gegeven cursusdag Pellen, presentaties en demonstraties over het pellen van gerst tot gort ook voor u toegankelijk. Mocht u dit gemist hebben: volgend jaar krijgt u een nieuwe kans! Het Groninger Molenarchief heeft zich ook laten zien, onder meer met langdurige openstelling van het archief voor publiek en met presentaties in het kader van de Week van de geschiedenis. Bij het ter perse gaan van dit nummer van De Nieuwe Zelfzwichter is de 'Commissie Vrienden' bezig met het organiseren van een bijeenkomst voor donateurs van Het Groninger Molenhuis en de vele molenvrijwilligers. In de nabije toekomst zal begonnen worden met het ontwerpen en voorzichtig starten van de cursus Molengids voor mensen die altijd al iets voor molens gevoeld hebben maar niet per se vrijwillig molenaar willen worden. Dit wordt een prachtige gelegenheid om in korte tijd iets over molens te leren en daarbij ook het verhaal van de molen te leren vertellen. De cursus zal worden afgesloten met een certificaat. U zult hier in de nabije toekomst zeker meer over horen.

U ziet: Het Groninger molenhuis neemt de activiteiten van de drie organisaties op uiterst serieuze wijze waar, en gaat ook verder ... Met veel vertrou-

wen zien de actieve vrijwilligers, de betaalde krachten en het bestuur van Het Groninger Molenhuis de toekomst tegemoet. Er is zoveel mogelijk, dat er volop ruimte is voor nieuwe molenvrijwilligers op allerlei terrein.

Fijke Liemburg, voorzitter

Vrije nieuwsgaring van de redactie - want als we niet vragen, horen wij niet zoveel...

- Op pagina 28 van het vorige nummer staat in de mededeling van de stuurgroep Het Groninger Molenhuis dat u in dit vierde nummer zou worden verteld hoe u donateur van de nieuwe stichting kunt worden. Helaas is dat nog niet volledig duidelijk. De redactie neemt aan, dat er ten tijde van het volgende nummer meer bekend is.
- Uit het verloop van de (late) actie tot contributiebetaling over het laatste jaar van de Vereniging Vrienden van de Groninger Molens blijkt een verheugende steun aan en solidariteit met de vereniging. Op het moment van de laatste wijzigingen aan het blad – 24 november, vóór na de huidige kopijdatum wordt er nog gesleuteld aan de inhoud van De Nieuwe Zelfzwichter – hebben al zo'n 75% leden de contributie over 2005 voldaan! De overige 25% hopen we voor de kerst binnen te hebben. Werkt u mee? Bedankt.
- Ieder die het voorliggende nummer heeft ontvangen (behalve de opzeggers natuurlijk!), krijgt in ieder geval óók nummer 2006/1.

Interview met Roelof Bouwknecht – Commissie Instandhouding en Beheer

Als veertienjarige bouwde Roelof Bouwknecht een molen (schaal 1:10) die nog jaren in de tuin van z'n ouders stond. Toen het bouwwerk in verval raakte werd het verkocht. De nieuwe eigenaar knapte het op en misschien staat het nog ergens te pronk...

'Als bouwkundige ben ik geïnteresseerd in de bouwtechniek, onder andere die van molens', geeft de gepensioneerd ambtenaar van de gemeente Loppersum aan. Afkomstig uit de aannemerswereld waar hij ongeveer 8 jaar werkzaam was, werkte hij eerst als opzichter in Amersfoort en vervolgens te Drachten. Door een crisis in de bouw begin jaren zeventig verkaste hij naar Noord-Groningen waar hij werkte als ambtenaar van bouw- en woningtoezicht en onderhoud gebouwen. Daarna was Roelof Bouwknecht als gemeenteamttenaar betrokken bij projectvoorbereiding, met name bij de zeventien basisscholen in de gemeente Loppersum. Ook was hij namens de gemeente als technisch adviseur werkzaam bij Molenstichting Fivelingo. 'Loppersum is in deze stichting vertegenwoordigd met drie molens, De Stormvogel in Loppersum, De Leeuw in Zeerijp en De Hoop in Middelstum'.

Roelof Bouwknecht volgde samen met vier anderen uit Loppersum de opleiding tot vrijwillig molenaar bij Dick Wijchgel, instructeur uit Garsthuizen. 'Met de techniek van de molen had ik de minste moeite, het lastigste vond ik het voorspellen van het weer'. Uiteindelijk nam Roelof Bouwknecht op 2 maart 1985 het felbegeerde getuigschrift in ontvangst.

Een belangrijke reden om de opleiding te volgen was dat 'De Stormvogel' te weinig draaide en het onderhoud matig was. 'En zoals iedereen weet in de molenwereld, is stilstand achteruitgang! Wij hadden een rooster opgesteld zodat de molen toen in ieder geval minimaal een keer per week draaide. Aanvan-

kelijk waren we met meer mensen, onder wie de vroegere eigenaar en beroepsmolenaar Nienhuis, maar tegenwoordig draai ik samen met twee anderen'. Eén van hen is leerling-molenaar, die dit najaar waarschijnlijk examen doet. Opvolging is een belangrijk maar ook een heikel punt. 'Molenaars moeten stoppen op hun vierenzeventigste, dat is contractueel zo bepaald. Daarna zijn ze niet meer verzekerd'. Over hoe je jonge mensen wellicht enthousiast krijgt voor het molenaarsvak heeft Roelof Bouwknecht wel enige ideeën. 'De mensen voelen zich vaak vooral betrokken bij de molen in hun eigen dorp. Daarom voel ik wel voor het Friese model. Overigens is het landelijk 'Gilde van Vrijwillige Molenaars' volop bezig met vernieuwingen in de opleidingen'.

Foto: G. Geertsema-ten Broek, Groningen

De stuurgroep van Het Groninger Molenhuis, die de Commissie Instandhouding en Beheer in het leven riep, benaderde hem voor het lidmaatschap. 'Aanvankelijk heb ik geweigerd. Later heb ik alsnog toegezegd'. Roelof Bouwknecht benadrukt dat hij wellicht een bescheiden bijdrage kan leveren aan de commissie. 'De toestand van de molens is verschillend. Het probleem is dat er meestal te weinig middelen zijn. Meestal moet aan iedere molen iedere 20 à 25 jaar groot onderhoud worden gepleegd. Dat lukt niet altijd. De kosten zijn substantieel: € 150.000 à € 250.000 per molen. Met de nieuwe subsidieregeling BRIM zal er een meerjarenraming voor zes jaar ingediend moeten worden bij de Rijksdienst voor de Monumenten-

zorg. Zo'n meerjarig Periodiek Instandhoudings Plan (PIP) beschrijft het groot en regulier onderhoud.

De doelstellingen van de Commissie Instandhouding en Beheer zijn vooral het ontwikkelen en stimuleren van technische zaken bij onderhoud en restauraties en het begeleiden, adviseren en voorlichten van moleneigenaren.

Voor Roelof Bouwknecht is de instandhouding van ons cultureel erfgoed belangrijk. 'De molen bepaalt, samen met de kerktoren, de skyline van een dorp. Ze horen bij het Nederlands landschap. Het fascinerende is, dat iedere molen weer anders is. Ze zijn, hoe dan ook, interessant'.

T. Pol

Interview met Henk Vos, voorzitter van de Commissie Archief en Onderzoek

Zo'n tien jaar geleden werden Henk Vos en Lucas Venema uitgenodigd lid te worden van de archiefcommissie van de Vereniging Vrienden van de Groninger Molens. Henk typeert zichzelf als iemand die 'op zoek is naar compromissen waar iedereen mee kan leven zonder dat ik mezelf geweld aandoe. Waarschijnlijk is dat de reden geweest waarom ik door de stuurgroep ben gevraagd. Bovendien heb ik een aantal jaren in het bestuur van de Vereniging gezeten'. Dit jaar is er een nieuwe archiefcommissie gevormd die bestaat uit leden met een specifieke achtergrond op molengebied. Henk is voorzitter van de Commissie Archief en Onderzoek.

De geschiedenis van het archief

De legendarische heer B. van der Veen Czn startte met de aanleg van een archief. Na diens overlijden kwamen de stukken terecht in het archief van de Vereniging De Hollandsche Molen, die het archief graag wilde behouden omdat de Vereniging De Hollandsche Molen ook voor de overige provincies molenarchieven beheert. Deze vereniging was daarom niet bereid het originele archief af te staan maar zorgde er uiteindelijk wel voor dat er kopieën naar Groningen kwamen.

Het archief, dat nu ruim honderd meter beslaat, biedt informatie over zowel nog bestaande als reeds verdwenen molens. In Groningen waren ooit zo'n 1487 molenlocaties. Voor zover nu bekend is de

oudste molen in de provincie waarschijnlijk de door water aangedreven molen van het klooster in Ter Apel. In een document uit 1464 wordt zelfs melding gemaakt van een voorganger van deze molen.

"Ons archief bevat helaas weinig historische onderbouwing. De waterschappen bijvoorbeeld bewaren alle officiële documenten met betrekking tot poldermolens (in Groningen watermolen genoemd) in hun eigen archieven. Een centraal Groninger Molenarchief is nog niet gerealiseerd. Misschien komt dat er ooit nog eens van."

Ambities en toekomstplannen

Eén van de problemen van het huidige Groninger Molenarchief is het gebrek aan bronvermeldingen. Beweringen kunnen nog niet worden onderbouwd. Daar moeten we ons nu allereerst mee gaan bezighouden door onderzoek te doen in o.a. de Groninger Archieven, een gigantische klus. De bewaarmstandigheden van het archief zijn nog niet optimaal, maar nu het Groninger Molenhuis een professionele organisatie wordt, kan het Groninger Molenarchief ook op een professioneler niveau worden getrokken. We streven naar meer bekendheid van het Groninger Molenarchief zodat het archief vaker geraadpleegd wordt. Momenteel zijn het vooral molenliefhebbers, historische verenigingen en

heemkringen die een beroep doen op het archief. Er komen ook wel vragen binnen van mensen die informatie willen over familieleden die ooit op een molen gewerkt hebben, maar die informatie is nog niet beschikbaar. Het groeiend aantal vragen komt steeds meer per e-mail binnen.

Er is een collectie- en beleidsplan in voorbereiding waarin afspraken worden vastgelegd ten aanzien van verzamelbeleid en bewaarmstandigheden van het archief. Complete collecties worden geïntegreerd opgenomen; deze zijn dus wel terug te vinden maar niet als aparte collectie.

Het Groninger Molenarchief, dat zich eerst in het oude Waterschapshuis in Appingedam bevond, is via het gebouw van het Waterschap Hunze en Aa's in Wedde, uiteindelijk beland in de werkplaats van dit waterschap in Veele (gemeente Vlagtwedde). Tot nu toe financierden de drie 'oude' molenorganisaties (vereniging, gilde en stichting) het archief. De overheadkosten en de huisvesting komen nu nog voor rekening van het Waterschap.

Henk Vos heeft duidelijke ambities. 'Eén van de wensen is, dat het archief via een website raadpleegbaar is. Er zal alleen nog uitgebreid gediscussieerd moeten worden wat je daar op zet. Er zijn mensen die dromen van een derde Groninger Molenboek. De angst bestaat echter dat de verkoop achterblijft, omdat de gegevens immers al via internet beschikbaar zijn. Onderzoek heeft aangetoond dat dit onzin is'. Vos denkt dat met de komst van de Stichting Het Groninger Molenhuis de verschijning van het derde Groninger Molenboek een stap dichterbij is gekomen.

Ofschoon Henk Vos niet als molenaar actief is, voelt hij zich nog zeer betrokken bij het wel en wee van de Groninger molens. Hij leeft zich uit in de geschiedenis van de molens. 'Daar kan ik nog steeds enthousiast over worden'.

Henk (rechts) kijkt ook over de Groninger grenzen
Foto: E.R. Staal, Bellingwolde

Als de interviews uw interesse hebben opgewekt, bent u van harte welkom langs te komen en eens te praten over deelname aan één van de commissies van Het Groninger Molenhuis.

Molens in Nieuw Zeeland

Met de auto door Nieuw Zeeland toerend val je van de ene verbazing in de andere: prachtige natuur, gletsjers, tropisch regenwoud met klatende beken, pinguïns, albatrossen, gouden stranden - en dan opeens een heuse korenmolen. Van verre duidelijk zichtbaar torent hij boven alles uit. Dus wat doe je dan als Groninger molenvrouw: je zet koers richting Foxton om dit verschijnsel eens wat nader te bekijken.

Foxton is een klein stadje aan de Westkust van het Noordereiland, gelegen aan een rivier, die zich door een betrekkelijk vlak landschap kronkelt. Vanouds was er veel landbouwactiviteit, met name vlaseelt. Langs de oever van de rivier stonden molens. Daar is op dit moment niets meer van te zien.

Des te opvallender is de replica van een 17^e-eeuwse Hollandse korenmolen die staat te glimmen van nieuwigheid. Binnen werd ik ontvangen door een aantal zeer enthousiaste oudere heren van Hollandse afkomst. In 1990 vatten zij het plan op een molen te bouwen. In 2003 werd hij officieel geopend door de Nederlandse ambassadeur. *De Molen* is tot stand gekomen met hulp van molenbouwer Vaags uit Aalten (http://www.vaags.nl/molenwerken_projecten_detail.asp?niid=46).

Ook met de Stichting de Groninger Molen is toen contact geweest - men herinnerde zich Derk Jan Tinga nog.

Ik kreeg een rondleiding door de snel opgeroepen molenaar, die tot mijn verbazing een professional is. Voor technische details en plaatjes verwijs ik naar de website over de molen (www.Windmill.org.nz). Beneden lieten de vrijwilligers mij nog vol trots een reproductie zien van een ets van Rembrandt die Wim Kok op bezoek aan de molen geschenken had. Tot slot: opvallend was de video-installatie in *De Molen* die het mogelijk maakt dat bezoekers die niet naar boven kunnen, op de begane grond de werking van de Molen kunnen volgen.

Korenmolen *De Molen* te Foxton

Alle foto's bij dit artikel zijn van de schrijfster (te Groningen)

Aan het eind van de middag moesten we Foxton weer verlaten op weg naar nieuwe avonturen en verrassingen. Die lieten niet lang op zich wachten: slechts 80 kilometer ten noorden van Foxton ontdekten we het prachtige dal van de Whanganui. Hier een totaal ander landschap: door de zandsteen heeft de rivier zich een weg gebaand en dat dit niet zo maar ging kun je zien aan de diepe kloven, steile hellingen en watervallen, alles begroeid met oeroude bossen, varens eronder, veel typisch Nieuw-Zeelandse vogels, waaronder de Tui en de bruine Kiwi. Her en der verspreid liggen kleine dorpjes, veelal nog bewoond door afstammelingen van de oor-

Interieur van een watermolen

sprongrijke bewoners: de Maori. Dus er is veel houtsnijwerk te zien en ook de typische Maori-gemeenschapshuizen. De dorpjes hebben prachtige namen: Hiruharama (Maori voor Jerusalem), Ranana (Londen) en Koriniti (Corinte).

Europese missionarissen zagen de mogelijkheden die het gebied bood en probeerden er vanaf de tweede helft van de 19e eeuw voet aan de grond te krijgen. Een van de manieren waarop ze dat deden was door het bouwen van een viertal watermolens, waar de Maori's dan gebruik van mochten maken. De molens zijn verdwenen op één na, die samen met het muldershuisje, geheel gerestaureerd midden in het bos ligt. Ontzettend leuk om te bezoeken. Hier geen vrijwilligers of ander volk, helemaal in je eentje kun je rustig alles bekijken, de sfeer van het verleden opzuigen en je verbazen over ligging en techniek. Ook verbaasde ik me er weer eens over dat een dergelijk klein monumentje daar helemaal onbewaakt en vrij toegankelijk lag. Wat een prachtige wereld waar dit allemaal is en kan. ✂

Maalzolder van De Molen (alles in de vernis!)

Gört mit Proemedanten en Verstild Verleden

In dit nummer van De Nieuwe Zelfzwichter verschijnt de vijftigste aflevering van Verstild Verleden. Deze rubriek is de opvolger van Gört mit Proemedanten. Alle reden dus voor een overzicht van de molens die in het voetlicht hebben gestaan.

Gört mit Proemedanten verscheen in De Zelfzwichter in samenwerking met de toenmalige directeur van het Veenkoloniaal Museum, Eddie de Jonge. *Verstild Verleden* verscheen in 1992 in De Zelfzwichter en vanaf 1997 in De Nieuwe Zelfzwichter. Ik besloot de nummering, ondanks het verschijnen van een nieuw blad, door te laten lopen.

De foto's voor Verstild Verleden kwamen uit verzamelingen van particulieren zoals van de heren C.E. van der Horst, W.O. Bakker, H. Noot en P. Timmermans en deels uit archieven van diverse instellingen, zoals de Groninger Archieven. Daarnaast brachten verschillende particulieren spontaan foto's in. Hiervoor mijn dank.

Sommige molenfoto's leverden veel reacties op zoals de foto van een molen in aanbouw afkomstig uit het archief van molenmaker Wiertsema. De afgebeelde molen in opbouw bleek de molen van Elsloo in Friesland te zijn. In nummer 3 van De Nieuwe Zelfzwichter 2001 (pag. 16) konden we dankzij uw reacties nogmaals aandacht besteden aan de afgebeelde molen.

Verreweg de meeste reacties kwamen uiteindelijk binnen naar aanleiding van een oude catalogus van molenmaker Loning te Groningen. Niemand bleek iets over deze windmotorenbouwer te kunnen zeggen, maar een oproep via Harry Wubs van het Dagblad van het Noorden leverde uiteindelijk vol-

doende respons op. Dankzij deze reacties kon er in 2004 in nummer 3 van De Nieuwe Zelfzwichter op de pagina's 3 tot en met 7 opnieuw aandacht worden besteed aan dit bedrijf.

Gört mit Proemedanten

- II Houtzaagmolen *De Wolf* te Groningen, in ZZ 2/1989, pag. 32-33.
- III De molen van J. Klatter te Oude Pekela, in ZZ 3/1989, pag. 17-19.
- V Windmotor te Kibbelgaarn, in ZZ 1/1990, pag. 24-25.
- VI Molen *Koster* te Nieuwe Pekela, in ZZ 2/1990, pag. 25-27.
- VIII Houtzaagmolen *Rietema* te Leens, in ZZ 4/1990, pag. 32-34.

Verstild Verleden in De Zelfzwichter

1. Houtzaagmolen *De Vrijheid* en oliemolen *De Ooievaar* te Hoogezand, 1/1992, pag. 16.
2. Olie-en pelmolen van Abel Makken en *Veldman's meulntje* te Tjamsweer, 2/1992, pag. 15-16.
3. Molen *Doornbos* (Kuiper) te Stadskanaal, 3/1992, pag. 13-14.
4. Molen *'t Haantje* te Sappemeer, 4/1992, pag. 11-12.
5. Houtzaagmolentje van L. Lamberts & Zn. te Stadskanaal, 1/1993, pag. 15-16.
6. Molen van *Ausema* te Bierum, 2/1993, pag. 32-33.
7. Molen *Berghuis* te Stroobos, 4/1993, pag. 36-37.
8. Molen *Voogd Aduard*, 1/1994, pag. 14-15.
9. Molen *J. Bouman* te Westernieland, 2/1994, pag. 18.
10. Poldermolen *Kropswolderbuitenpolder* te Kropswolde, 3/1994, pag. 18-19.
11. Poldermolen *De Vereeniging* te Borgercompagnie, 4/1994, pag. 28.
12. Bark-, -pel- en oliemolen *Hof* te Groningen, 1/1995, pag. 30-31.

13. Houtzaagmolen *De Haan* te Groningen, 2/1995, pag. 29.
14. *Helpermolen* te Helpman Groningen, 3/1995, pag. 27-28.
15. *De Noordster* te Groningen, 1/1996, pag. 28-29.
16. Molen *Beeuwen* te Midwolda, 1/1996, pag. 25.
17. Houtzaagmolen *Welgelegen* te Veendam, 2/1996, pag. 30-31.
18. *De Lelie* te Eenrum, 3/1996, pag. 22
19. Molen *Reinmeijer* te Borgercompagnie (gem. Sappemeer), 4/1996, pag. 30.

Verstild Verleden in De Nieuwe Zelfzwichter

20. Molen 18de Laan te Wildervank, 1/1997, pag. 20.
21. Houtzaagmolen *Zeerust* te Appingedam, 2/1997, pag. 20.
22. Poldermolen *De Verbetering* te Veendam, 3/1997, pag. 17.
23. *Adam* te Delfzijl, 4/1997, pag. 21.
24. Standerdmolen *Folkerts* te Mussel, 1/1998, pag. 17.
25. *De Munte* te Muntendam, 2/1998, pag. 17.
26. Oliemolen *De Eendracht* te Leek, 3/1998, pag. 15.
27. Molen *Imminga* te Bourtange, 4/1998, pag. 24.
28. Molen *Reindersma* te De Wilp, 1/1999, pag. 17.
29. *De Zwaluw* te Nieuwe Pekela, 2/1999, pag. 19.
30. Oliemolen *Duivevlugt* te Appingedam, 3/1999, pag. 17.
31. Poldermolen *'t Witte Lam* te Zuidwolde, 4/1999, pag. 10.
32. Molen *Oldenziel* te Kielwindeweer, 1/2000, pag. 18.
33. Molen *Nienhuis* te Zoutkamp, 2/2000, pag. 15.
34. *De Onderneming* te Vierhuizen, 3/2000, pag. 14.
35. *Veldkamp's Meuln* te Bellingwolde, 4/2000, pag. 19.
36. *De Jonge Jan* te Uithuizen, 1/2001, pag. 19.
37. Molenmakerij *Wiertsema* bij de molen van Prakken te Elsloo (Fr), 2/2001, pag. 23.
38. Koren-, pel- en houtzaagmolen *Bolhuis* te Ten Post, 3/2001, pag. 15.
39. Korenmolen te Hellum, 4/2001, pag. 20.
40. Poldermolen *Lintelo* te Nieuweschan, 1/2002, pag. 16.
41. Houtzaagmolen *De Eendragt* te Wildervank, 2/2002, pag. 21
42. *Molenmaker Loning* te Helpman in Groningen, 4/2002, pag. 16.
43. *Koveltimp* te Ruischerbrug, 1/2003, pag. 20.
44. *De Meeuw* te Garnwerd, 2/2003, pag. 23.
45. Windmotor *Kibbelgaarn* 3/2003, pag. 15.
46. Poldermolen *De Nijverheid* te Tripscompagnie, 1/2004, pag. 23.
47. Oliemolen *Batjesverlaat* te Bareveld, 3/2004
48. Poldermolen *De Dellen* te 't Waar, 1/2005, pag. 20-21.
49. Molen *Edens* te Winschoten, 3/2005 pag. 20.
- en...
50. De vijftigste Verstild Verleden staat stil bij... (zie elders in dit blad).

Hendrik als turfschipper tijdens Groninger Welvaart
Foto: M. Broekema, Borgercompagnie

Verstild Verleden (50)

Foto: collectie J. Geertsema, Oostwold

Deze keer een foto van flink formaat die zo maar achter een schilderijtje vandaan kwam en tijdenlang als schutbord dienst had gedaan. Bij het opruimen van een oude fotolijst kwam men achter een andere foto deze foto tegen. De op chamois-papier gemaakte afdruk is in de loop der tijd sterk verbleekt. We hebben dus nogal wat moeite moeten doen om het contrast zo te verhogen dat de afbeelding redelijk toonbaar is.

Achterop de foto staat in potlood geschreven: 'Zittend voorzitter J. Haan en secretaris N.A. Kranenburg. Staand G. Feikens molenaar. Oostwold'. En in een ander handschrift: '1921 afgebroken' Zo te zien moest molenaar Feikens zich (gaan)

bekwamen in het bedienen van een stoomgemaal. Rechts staat een mast met een grote seinlamp. De vervangen molen had dus blijkbaar dienst gedaan als seinmolen. De foto kwam me erg bekend voor, maar ik kon niet meer in een boek achterhalen. Stond de afbeelding misschien in Het Noorden in Woord en Beeld? Wie het weet mag het zeggen. Bovendien weet ik niet precies van welke poldermolen(s) bij Oostwold het gemaal de functie moest overnemen; er lagen verschillende polders rond dit dorp. De poldermolens in de omgeving hadden allen een gemiddelde vlucht van rond de 19,50 meter. Reacties graag sturen naar: molengooijer@wanadoo.nl of naar ons molenkantoor.

FIRMA EKKELKAMP

De speciaalzaak voor: Volkorenmeel

*Hondensport, Vogelzaden,
Paardenvoeders, Vogels
Aquariumbenodigdheden,
Hengelsportartikelen
en alles voor Uw huisdieren*

Rijksstraatweg 135
(050) 535 02 15
Haren (Gr)

HOUTAANTASTING

Vanaf 1950 landelijk gespecialiseerd in:

- **Bestrijding** van houtworm, boktor en knaagkever. Behandelingen tegen zwam in hout en muurwerk. Leverancier van producten.
- **Herstel** van door houtrot aangetaste balkeinden etc. op basis van de Bêta-methode met toepassing van kunstharsen.

Wel geïmiteerd, niet geëvenaard!

KOMO en ISO gecertificeerd

Conserduc-Renofors®
HOUTCONSERVERING • HOUTRESTAURATIE

Postbus 72, 5420 AB Gemert, tel. (0492) 369171

e-mail: info@conserduc-renofors.nl, www.conserduc-renofors.nl

vestigingen: Made, Bergambacht, Groningen, Heerlen

Molenmakersbedrijf
Molema
V.O.F.

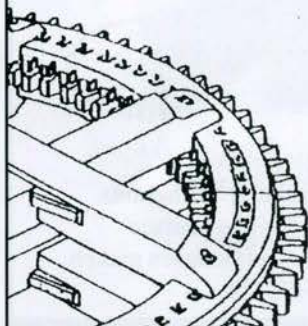

Provincialeweg 4, 9677 TW Heiligerlee

telefoon (0597) 59 16 60

telefax (0597) 59 11 76

mobiel 06 53 22 48 91

Mulder Pot - Kropswolde

KORENMOLEN **De Hoop**

Woldweg 70, Kropswolde.

Voor de zelfbakkers(sters):

- volkorenmeel
- tarwemeel
- viergranenmeel
- pannenkoekmeel
- boekweitmeel

Openingstijden:

woe. t/m zat. 10.00-17.00 uur

Molenaar J.J. Pot

Telefoon (0598) 39 49 53

Naar windmolen

Joerwert

Te Feerwerd voor:

- ✓ tarwemeel
- ✓ tarwebloem
- ✓ rijst
- ✓ gort
- ✓ pannenkoekmeel
- ✓ gemengd graan
- ✓ en andere molenproducten
- ✓ (ook voor zelfbakkers/sters)

Donderdag, vrijdag en zaterdag geopend van
13.30 - 17.30 uur

Molenaar Rolf Wassens

☎ (0594) 62 15 45 / 62 19 45

JAN VOS

Rietdekkersbedrijf

**Al meer dan 25 jaar
vakmanschap**

⌘ Boerderijen

⌘ Villa's

⌘ Recreatiebungalows

⌘ **Molens**

⌘ Bungalows

Ook voor reparatie en onderhoud

tel./fax (050) 406 20 39

Oude Boerenweg 11 - Glimmen

Provincialeweg 28

9774 PB Adorp

tel: 050-3061221

06-51856323

fax: 0598-450013

email: info@dunning-molenbouw.nl

internet: dunning-molenbouw.nl

EENRUM

zelfs bij regen een zonnig dagje uit !!!

Rondom het Molenplein vindt U:

Molen de Lelie

Met bakkerijmuseum en ambachtelijk gebakken
oerbrood

Tel: 0595-491272

Aardewerkplaats de Volharding

Met ambachtelijk aardewerk uit de
hele wereld

Tel: 0595-401688

Abrahams Mosterdmakerij

met ambachtelijke mosterd en
azijnmakerij en sfeervol restaurant

Tel: 0595-491600

Kaarsenmakerij Wilhelmus

Met ambachtelijke kaarsen
productie en zelf kaarsen maken
Tel: 0595-491388

**VERSTOPPING ?
ALARMTELEFOON
050 - 5421890
24 UURS - DIENST**

- Rioolontstoppen
- Aanleg en reparatie
- T.V.-inspectie
- Gevelreiniging
- Impregneringen

PETER KUIL
REINIGINGS SERVICE

Osloweg 126
9723 BX Groningen

Tel. (050) 542 18 90
Fax (050) 542 37 78

Onderlinge Brandwaarborg Maatschappij

speciaal voor molenaars

SINDS 1873 SPECIALIST IN HET VERZEKEREN VAN WINDMOLENS

Hoofdkantoor Deventer: Singel 19 - Postbus 448 - 7400 AK Deventer
Telefoon (0570) 61 23 53

BAKKER *de Rappe Schoenlapper*

Fa. DOORNBOS

A-Kerkhof 33
9712 BC Groningen
Telefoon: (050) 312 08 07

Groningstalig

Lichtsteert
Reinder W. Hiemstra
Groningstalige gedichten
90 806217 5 7
12,50

Vangers van zomer
Jan Glas
Groningstalige gedichten
90 77487 11 5
12,50

Vogeldood
Melle Hijlkema
Groningstalige
korte verhalen
90 77487 20 4
12,50

Aan raand van tied
Jan K. Harms
Groningstalige verhalen
en gedichten
90 806217 9 X
13,50

Kunst&cultuur

De buitenste binnenstad
Jan Ernst Douma
De Groninger diepenring
in 64 aquarellen
90 806217 6 5
22,50

Trap ze in de pokkel
Herman Sandman
Gebundelde columns
90 77487 19 0
12,50

Uitgeverij kleine Uil: topadres voor Groninger schrijvers en dichters

Keel me dan
Reinder W. Hiemstra
Groningstalige korte verhalen
90 77487 10 7
14,50

Uitgeverij kleine Uil heeft een uitgebreid fonds met
dichtbundels, verhalenbundels, romans en 'kijkboeken'.
Mooi om te hebben, prachtig om te geven.

**Uitgeverij
kleine Uil**

Aweg 4/1
9718 CS Groningen
fax (050) 3182026
e-mail info@kleineuil.nl
internet www.kleineuil.nl

Zie www.kleineuil.nl

Natte molens

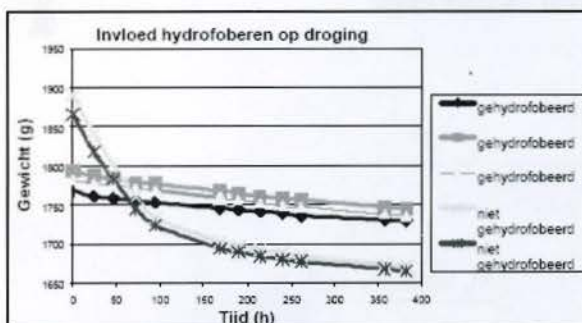
Veel stenen molens zijn berucht om hun vochtproblemen. Merkwaardig is, dat daar weinig of niet over wordt gesproken in oude literatuur. De conclusie lijkt gerechtvaardigd dat de vochtproblematiek een modern verschijnsel is.

De Rijksdienst voor de Monumentenzorg en de TU Delft hebben een onderzoek gestart naar de oorzaken van en de remedies voor zwaar regenbelaste bakstenen monumenten – ook kasteelmuren, fabrieksschoorstenen, watertorens en dergelijke hebben er last van. Van dit onderzoek is een tussenrapport verschenen. Tijdens de ledenvergadering van TIMS-NI/VI (Nijkerk, 26 nov) bespraken de onderzoekers Jos Gunneweg en Casper Groot de voorlopige resultaten, waarvan we er hier enkele summier weergeven.

Stenen molens hebben vergeleken met andere oude gebouwen de bijzondere eigenschap dat ze tijdens bedrijf dynamisch worden belast. Soms leidt zuinigheid in de fundering tot problemen. Een stenen ronde molen die een standermolen moest vervangen, kreeg in de loop der eeuwen vier verticale scheuren; juist ja, door zettingen tussen de restanten van de teerlingen. Dat is nu alleen maar definitief op te lossen met een gewapend betonnen ringmuur op een nieuw fundament. Daarna volgt dan nog het verhelpen van de vochtdoorslag in de ontstane scheuren.

In alle gevallen is het zaak ervoor te zorgen dat water dat de muren binnendringt ook weer kan verdwijnen door verdamping. Dit houdt in dat geen behandelingen mogen worden toegepast die de poriën afsluiten; zelfs waterafstotende middelen (hydrofoberen) zijn contraproductief. Experimenten bewijzen dat een onbehandelde muur weliswaar meer water opneemt, maar na iets meer dan twee dagen zijn zulke muren droger dan behandelde muren. Ook mooi maken met witte latexverf is uit

den boze! Gebruik desnoods witkalk, maar geen gipsapje om scheurtjes te dichten.

50 uur geduld hebben
Foto: CITG, TU Delft

Veel verbeterpogingen zijn gedaan door de voegen uit te kappen en ze opnieuw te vullen. Bijna altijd wordt daarbij een verkeerde mortel gebruikt (portlandcement is waterafsluitend!). De (te!) goede hechting van moderne mortels heeft tot gevolg dat de stenen kapot gaan zodra er iets beweegt, bijvoorbeeld bij uitkappen. Bovendien worden de voegen meestal niet uitgekapt maar met een slijpschijf leeggefreed. Daarbij worden de buitenkanten van de stenen beschadigd zodat de bij het steenbakken gedeeltelijk dichtgesmolten poriën geopend worden! Als er per se geslepen moet worden, dan alléén midden in de voeg en de rest weghakken. Het is tegenwoordig moeilijk mortels te vinden die eigenschappen hebben die vergelijkbaar zijn met die van schelpkalk- of trasmortels. Ook waterademende stenen zijn zeer lastig verkrijgbaar. Het onderzoek strekt zich ook uit naar het vinden van recepturen voor moderne varianten van de oude materialen.

Goede voorzorgsmaatregelen hoeven niet (erg) storend te zijn. Bekend zijn de brede waterdichte aflooppanden op de stelling ter bescherming van een onderachtkant. (Bij de meest luxe uitvoering

verdwijnt het water tussen de stellingplanken in een goot met regenpijpen naar beneden.) Hemelwater op de kap zou via een goot om de kap kunnen worden afgevoerd met een pijp die achter de staart is verborgen.

Bestelinfo:

Rapport Vochtproblematiek Stenen Molens 1^e Fase (2 banden; 125/110 p.) € 62,- incl. verzendkosten.
Faculteit CiTG, sectie Gebouwen en Bouwtechniek;
t.a.v. mw A. Meijer

Postbus 5048, 2600GA Delft – of:

Anneke.Meijer@citg.tudelft.nl

(Er is ook een nieuwsbrief op papier – of kijk op <http://www.gbt.citg.tudelft.nl/molens/Front%20page.html>)

Erger in plaats van beter...

Foto: CiTG, TU Delft

M. Strijkstra-Kalk

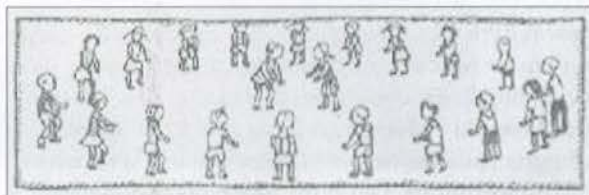
Langs Een Groen Molentje

Molenliefhebbers zien niet alleen overal molens, maar ze horen ze ook – in het echt of verklankt in muziek. Er zit een liedje in mijn hoofd...
The windmills of your mind...
Daar bij die mooolen...

In De *Nieuwe Zelfzwichter* hebben we al eens eerder gedichten, liedteksten en liedjes afgedrukt. Die traditie zetten we graag voort.

In een poging de zangcultuur in Nederland te versterken verschenen kort na de Tweede Wereldoorlog verschillende liedbundeltjes voor de lagere school. Onder de samenstellers komen we vaak de namen tegen van de zangpedagogen Jop Polman en Piet Tiggers.

Het boekje met de hier afgebeelde voorpagina geeft bij de liedjes een beschrijving van een passend spel.

LANGS EEN GROEN MOLENTJE. Bij dit kringspel staan twee kinderen in het midden. Dit zijn de heren (of dames, of ruiters, of wasvrouwen, enz.): zij doen de gebaren voor, die de kring, die eerst op de maat van het lied rondloopt, nadoet bij: 'En van zo'. Dit lopen op de maat, die eerst drielidig is en dan tweedelig wordt, is voor kleine kinderen moeilijk. Het eerste drielidige fragment mag vooral niet te langzaam genomen worden: op iedere 1e tel van de maat één stap. Vanaf: 'En wij vonden daar', op iedere 1e tel en 3e tel van de maat één stap. Bij het laatste deel, in maat 6-8, staat de kring stil om de bewegingen na te bootsen.

Dit spel is niet geschikt voor de allerjongsten: pas laten spelen, als de kinderen de melodie (zonder spel) goed kennen.

NIEUW!

Omdat de melodie van het liedje vanwege de maatwisselingen niet zo eenvoudig is, maken we gebruik

van een van de vele mogelijkheden van internetpagina's. Op www.groningermolens.nl kunt u het melodietje beluisteren na een klik op de daartoe onlangs aangebrachte knop.

Dames en heren, graag een hartelijk applaus voor onze elektronische molenmuzikant en Molenhuis-systeembeheerder Frans Driesens!!!

Bij het zoeken naar een afbeelding van de Tellerlikker (zie: Verstild Verleden 49 in dNZZ 2005/3) vonden we op de webstek van [RTV Noord](http://www.rtvnoord.nl/groningeninbeeld/index.asp?actie=foto&pid=249&gid=23) toevallig wat vragen over (onder andere) de Winschoter molens.

Kwispeltureg

F. Schreiber

Voak vroagen lu mie noa vroagen dei ik moakt heb ik veur t Radio Noordpergram "Noorderrondrit". Doarom heb ik vroagen aanpaasd en vienen ie ze hier. Pebaaier t mor ais. Hopelk hebben ie der lieke veul plezaaier ien bie t oplözzen as ik bie vroagen.

Vroagen over Winschoot

4. Wat is oldste meulen van Winschoot?
 - a) Edens b) Berg c) Dijkstra
5. Wat betaikent oetdrukken: Zien allozie gaat mit Winschoter euliemeulen.
 - a) batterij is of
 - b) zien allozie lopt nait goud
 - c) hai is aaltied te loat

(De oplossing staat op de agenda-pagina.)

Onbekende molen op Aruba (vervolg)

In *De Nieuwe Zelfzwichter* 2005/2 kwam een onbekende, Nederlands aandoende molen op Aruba aan de orde die toen al met hulp van het Groninger Molenarchief werd ontmaskerd als zijnde afkomstig uit Wedderveer (Groninger Molenboek: verdwenen molens, nummer 129). Het archief bezit foto's van de molen op de oorspronkelijke locatie - tegenover de spinnenkop.

Een bijna(!) gelijke variant van deze foto is gepubliceerd in het Groninger Molenboek (pagina 177)

Foto: collectie Groninger Molenarchief

Een foto uit het archief van wijlen W.O. Bakker

Foto: collectie Groninger Molenarchief

De sluitsteen is nog in Groningen

Foto: collectie Groninger Molenarchief

Een sluitsteen is achtergebleven in Wedderveer, bij het molenrestant naast de spinnenkop.

Op pagina 73 meldt het Groninger Molenboek de wederopbouw te Aruba door J.D. Medendorp onder de naam *De Olde Molen*. Hier blijkt maar weer eens dat uw redacteur zijn klassieken niet kent...

Bij een toevallig bezoek van Douwe van der Zee aan Het Groninger Molenhuis kwam de 'onbekende molen te Aruba' ter sprake en toen bleek dat hij de molen afgelopen voorjaar heeft gezien (zie de pagina hiernaast).

Vakantieberichten

Tijdens een reis naar de Benedenwindse eilanden kwam ik terecht op Aruba. Wie schetst mijn verbazing dat ik hier een Hollandse molen aantrof. Dat er behalve Engels ook nog op beperkte schaal Nederlands wordt gesproken, wil natuurlijk niet zeggen dat daar een Nederlandse wind waait. Een molen in een gebied dat bestaat uit vulkanisch gesteente en waar dus weinig of niets groeit, zeker geen graan. Zo'n molen had/heeft dus niets te malen.

De keuze voor dit toch wel erg Gronings aandoende type molen begreep ik niet. Een draaibare kap voor een molen die op een plaats staat waar de wind altijd uit dezelfde richting waait, lijkt mij wat overbodig. Kijkend naar de molen kreeg ik niet het idee dat de molen ooit heeft gedraaid. Ook zit er een zeeg in het gevlucht die optimaal lijkt voor weer waarbij de wind van achteren komt. (Redactie: De hier

Aanzicht in 2005
(The Mill Tavern)

Foto: D.J. van der Zee, Groningen

geplaatste foto is NIET spiegelbeeldig afgedrukt.) Bij de restauratie is zeker ook hier weer te weinig aandacht besteed aan de begeleiding. Hoewel dit volgens mij voor de Rijksdienst voor Monumentenzorg - uit een bepaald zonnig oogpunt - toch een interessante klus zou zijn geweest.

Dan de veiligheid op de molen. Kijk op de foto en zie hoe het stelling is aangepast waardoor bezoekers minder gauw over de reling vallen. Daar is niets op aan te merken. Of de wieken nog langs de binnenring van het stellinghek kunnen draaien? De toegangsuitbouw aan de romp bij de rechtertrap maakt draaien ook al niet gemakkelijker! Voor een molenliefhebber blijft deze molen verbazingwekkend. Maar daar staat tegenover dat veel Amerikaanse toeristen het prachtig vinden; of het geheel nu wel of niet functioneert, is van ondergeschikt belang.

Als u in internet zoekt op "Aruba, molen", blijkt de tot restaurant gerestaureerde molen nu vaak simpelweg wordt aangeduid als *The Mill*, maar dat kan ook een concessie zijn aan de vele Amerikaanse toeristen. *De Olde Molen* komt overigens ook vaak voor. Er is nog wat vreemds aan de hand met het gevlucht van de molen. Op de foto in *De Nieuwe Zelfzwichter* 2005/2, zit het hekwerk op de voor ons normale wijze links. Dat die foto óók correct is afgedrukt, is te zien aan de plaats van de hoofdletters in de naam boven de poort (*De Olde Molen*). Op de recente foto van Douwe zit het hekwerk rechts. Ook de hoek van de windborden is in de huidige situatie vreemd: 0° aan de uiteinden van de roeden; zie ook:

www.andersreizen.nl/index.html?verslag/aw01c01.html

De schrijfster Angélique Woudenberg (vandaar **aw** in de html-bestandsnaam) meldt in haar reisverslag dat de molen afkomstig is uit Friesland!

Op de foto van Douwe lijken de roeden helemaal recht! De foto op het hierboven genoemde adres bevestigt deze indruk. Er is tussentijds blijkbaar een restauratie geweest. Ook dat lijkt te worden bevestigd door de foto van Angélique (men is nog bezig met een nieuwe stelling en het stellinghek is nog niet aangepast). Het is niet zo dat bij die restauratie de heklatten door een prutser verkeerd zijn gestoken in de oude roeden - probeer dat maar eens in gedachten.

Deze foto levert verder nog een bewijs voor de gedachte dat er nieuwe roeden zijn gemaakt. Omdat het gevlucht - in tegenstelling tot bij de foto van Douwe - bijna recht staat, is te zien dat ze erg kort zijn. Het onderste eind eindigt bóven de stellingdeur - zie de schaduw van het ondereind (uit de andere schaduwen is af te leiden dat de zon minstens 45 graden boven de horizon staat).

(J.C. van Driel)

Examennieuws

Dinsdag 11 oktober zijn op molen *Adam* te Delfzijl de landelijke molenaarsexamen afgenomen. Na een intensieve examinering mochten drie van de vier kandidaten de felicitaties en het bijbehorende speldje in ontvangst nemen. Helaas kon de vierde kandidaat de examencommissie niet overtuigen van zijn kunnen. Hij zal zich bij een volgend examen opnieuw moeten bewijzen. De geslaagden zijn:

- Dhr. W. Hofkamp uit Appingedam (instructeur: D.F. Wijchgel),
- Dhr. J. Noorlander uit Vlagtwedde (instructeur: S. Bezema-Tel),
- Dhr. P. Slijfer uit Siddeburen (instructeur: G.G.I. Koster-Westervaarder).

Het afdelingsbestuur wenst de nieuwe vrijwillige molenaars vele jaren draaiplezier op hun molen toe.

Wellicht aangemoedigd door dit succes hebben zich negen kandidaten aangemeld voor het komende toelatingsexamen. Om deze grote belangstelling goed kunnen verwerken heeft het afdelingsbestuur drie data gepland voor de toelatingsexamens. Zaterdag 10 december mogen drie kandidaten hun vaardigheden tonen op molen *Zeldenrust* in Westerwijtwerd. Een week later op 17 december staan vier kandidaten ingeroosterd op *De Fortuin* in Noordhorn en de laatste twee kandidaten worden verwacht zaterdag 14 januari 2006 op *De Helper* aan het Paterswoldse meer. Alle deelnemers hebben inmiddels een uitnodiging ontvangen. Het afdelingsbestuur wenst alle aspirant molenaars veel succes bij de voorbereiding van het toelatingsexamen.

Gastlessen

In samenwerking met de molenaars van de *Fram*, *Woldzigt* en *Ceres* heeft het afdelingsbestuur weer een aantal gastlessen georganiseerd. Verspreid over drie zaterdagen in oktober hebben twaalf molenaarsleerlingen alle aspecten van het houtzagen kunnen uitproberen op de *Fram*. Afhankelijk van de windkracht varieerde dit van daadwerkelijk zagen tot zagen scherp bij een gebrek aan wind. Op molen *Woldzigt* in Roderwolde hebben verspreid over twee zaterdagen in november acht leerlingen geleerd hoe het slaan van olie uit lijnzaad precies gaat.

Verder was 15 oktober molen *Ceres* te Spijk het toneel voor een les gortpellen. Negen personen hebben een dag onderricht gekregen in de basis beginselen van het gortpellen. Na afloop mochten de deelnemers een pelcertificaat in ontvangst nemen.

De lessen gortpellen in Spijk staan open voor alle molenaars, ongeacht of ze gediplomeerd dan wel nog in opleiding zijn! Belangstellenden kunnen zich aanmelden bij het molenkantoor of het afdelingsbestuur. Deelname kost € 25 p.p. inclusief lesmateriaal en lunch. Het programma vangt aan om 9:00 uur en bestaat uit een dagdeel theorie en een dagdeel praktijk. Uiteraard is dit laatste mede afhankelijk van de windsterkte. Om circa 15:30 uur wordt de les afgesloten met een certificaat van deelname. Afhankelijk van de belangstelling wordt er komend voorjaar 2006 wederom een cursus pellen georganiseerd.

De overige gastlessen zijn speciaal bedoeld voor alle leerling-molenaars in de provincie Groningen. Halfjaar-

lijks worden de leerlingen door hun instructeur geïnformeerd over de activiteiten die dan worden georganiseerd door het afdelingsbestuur.

Om de activiteiten bekendheid te geven zijn er enkele artikelen in regionale kranten verschenen. Zaterdag 15 oktober kon het publiek een bezoek brengen aan de lessen in Spijk en Woltersum. Blijkbaar sprak gortpellen minder aan of lag Spijk te ver uit de route, maar uiteindelijk hebben 15 belangstellenden een bezoek gebracht aan de *Ceres*. Duidelijk meer belangstelling trok het houtzagen in Woltersum. De molenaars beleefden met 50 bezoekers een ongekennde drukte in het anders zo rustige najaar. Spelbreker was helaas de wind. Deze was net niet krachtig genoeg om de werktuigen in werking te zetten. Gezien de grote publieke belangstelling was dit jammer.

Bezoek hoofdbestuur Gilde van Vrijwillige Molenaars

Ieder jaar bezoekt het hoofdbestuur een afdelingsbestuur in Nederland. Dit jaar was de provincie Groningen aan de beurt. Vrijdagavond 14 oktober is er een vergadering gehouden in de Meerschapsboerderij te Groningen. In een ontspannen sfeer zijn de banden tussen beide besturen weer aangehaald. Belangrijke thema's waren onder andere de samenwerking van het afdelingsbestuur binnen stichting Het Groninger Molenhuis, de opleiding in de provincie Groningen, de financiën en de plannen van de werkgroep opleidingen om de landelijke opleiding te gaan verbeteren. Beide partijen vonden het zeer nuttig om weer eens met elkaar van gedachten te wisselen.

De volgende dag was er een excursie voor de hoofdbestuursleden georganiseerd. Onder leiding van Willem Huizenga werd een tocht gemaakt langs zes molens in de provincie Groningen. Het enthousiasme van

Het bestuur op molen *De Hoop* in Garsthuizen

Foto: A. de Vos, Koedijk

de deelnemers kende echter geen grenzen en uiteindelijk hebben ze middels diverse omwegen veel meer molens gezien dan gepland. Gelukkig was daar in het reisschema in voorzien. De eerste stop was een bezoek aan het zaagmolentje *Bovenrijge* te Ten Boer van molenaar Herman Wubbolts. Nieuwbakken molenaar Wim Hofkamp kon zijn eerste bezoekers ontvangen op de *Widde Meuln*. Een gebrek aan wind maakte het mogelijk om alle onderdelen van beide molens goed te kunnen bekijken. Vervolgens is men doorgereisd naar de *Aeolus* in Farmsum. Molenaar Bert Peihak informeerde iedereen over de bijzonderheden van zijn molen en de biotoopontwikkelingen rond de molen.

Om de inmiddels hongerige magen te vullen werd doorgereisd naar Spijk. Daar kon worden aangeschoven bij de deelnemers aan de pelcurus voor de lunch.

Op de *Ceres* had men helaas last van het geboomte rond de kerk zodat ook in Spijk nog weinig werkende onderdelen waren te bewonderen, maar er was inmiddels wind en dat

was het belangrijkste! Via Zeerijp reed men door naar *De Hoop* in Garsthuizen. Instructeur Dick Wijchgel ontving de bezoekers gastvrij en verzorgde een uitgebreide rondleiding. De zon was nu ook doorgebroken en wind aangetrokken. Goedgeluimd maakten de deelnemers een korte omweg via Westervijtwerd om uiteindelijk bij de *Fram* in Woltersum te arriveren. De molenaars Sietse Pot, Auke Oosterhoff en Peter Heidema hadden daar reeds een drukke dag achter te rug met veel bezoekers en leergierige molenaarsleerlingen. Aangezien twee van de excursiegangers zelf ook actief zijn op een houtzaagmolen werd er gelijk druk vakkennis uitgewisseld. Met dit bezoek eindigde de molentocht waarna de gasten weer afreisden naar huis. Hopelijk met als gedachte: Er gaat niets boven Groningen! Vooral op molengebied!

Verslag ledenvergadering 3 oktober

In schipperssociëteit De Witte Zwaan is op maandag 3 oktober de najaarsvergadering van de afdeling Groningen gehouden. In totaal 36 personen vonden de weg naar de

vergaderlocatie aan boord van het oude schip in het Damsterdiep te Groningen.

Om 20:00 uur opende voorzitter Leen Duym de vergadering. Hij gaf een overzicht van de afmeldingen. Er zijn geen ingekomen stukken ontvangen. De voorzitter wordt herkozen voor een laatste termijn van vier jaar. Er heeft zich geen tegenkandidaat gemeld. Daarnaast heeft bestuurslid M. Meijer-Heidema aangegeven te willen stoppen wegens het vinden van een andere werkkring. Helaas is zij vanavond verhinderd zodat haar afscheid wordt doorgeschoven naar de instructeursvergadering. Haar plaats wordt overgenomen door T. Sleijfer. Het nieuwe bestuurslid geeft een korte introductie van zichzelf en zijn plannen voor de komende jaren als biotoopwachter. Speerpunten in zijn plan van aanpak zijn o.a. aanpak van 'groen' rond de molens en het vormen van een netwerk op bestuurlijk niveau om zo de bescherming van de molenbiotoop beter te kunnen waarborgen. De voorzitter vertelt dat de nieuwe stichting Het Groninger Molenhuis vorm begint te krijgen met de samenstelling van een nieuw bestuur. Binnen de stichting vormt het afdelingsbestuur Groningen de Commissie Opleidingen. De komende jaren zal deze gelijkstelling ook gehandhaafd blijven. (M.a.w. er worden geen commissieleden benoemd die geen lid zijn van het afdelingsbestuur en omgekeerd.) Voorafgaand aan de vergadering hebben alle leden de definitieve voorstellen van de werkgroep opleidingen toegestuurd gekregen. Na een aarzelend begin ontspringt zich een discussie over de voorstellen. Belangrijkste punten zijn:

- wil men één molenaar (de huidige vrijwillige molenaar) of twee (basismolenaar en vrijwillige molenaar),
- wat is een basismolenaar? (assistent of uitgekleden molenaar op één type molen),

- noodzaak van de verbetering van de huidige opleiding,
- waar is de opleiding op gericht? (draaien voor de prins of allround molenaar),
- invulling van de extra taken zoals administratie, examens en organisatie,
- geldigheidsduur van het diploma (voorgesteld is intrekking na drie jaren inactiviteit),
- invulling van de voorgestelde nascholing,
- opleiding van de instructeurs en
- de stemprocedure op de landelijke contactdag en nu.

In totaal hebben 42 personen hun stem uitgebracht (zie tabel). Op de

Voorstel	1	2	3	Geen voorkeur	Totaal
Stemmen vergadering	19	5	2	1	27
Stemmen e-mail	8	5	2	0	15
Totaal	27	10	4	1	42

datum van deze vergadering heeft de afdeling Groningen 165 leden. Dit betekent dat $\pm 25\%$ van de leden hun stem hebben uitgebracht. Op grond van bovenstaande stemverhouding brengt het afdelingsbestuur tijdens de landelijke contactdag een voorkeursstem uit voor voorstel 1.

D. Reitsema vraagt om een overzicht van de gastgevend molenaars in Groningen. Vervolgens ontstaat er enige onduidelijkheid over wat een

gastgevend molenaar is en wie daarvoor in aanmerking komen. Het bestuur zoekt dit verder uit.

Na de pauze wordt 'Een lange molenvlucht' getoond. Hoewel de kwaliteit van de film wisselend is, zijn er na afloop veel positieve reacties van de aanwezigen.

Om circa 22:10 uur sluit de voorzitter de vergadering en wenst de aanwezigen een behouden rit naar huis.

Molen nieuws

20

2005 • 4

De Nieuwe Zelfzwichter

De nummering tussen () verwijst naar de nummering in het Groninger Molenboek – 2de druk, welke is uitgegeven in 1981; tussen vierkante haken staat het nummer zoals het gebruikt wordt op de kaart in de brochure *Molens in Groningen*.

Poldermolen Witte Lam (12), Zuidwolde [8]

Nu de gebroken halssteen is vervangen kan de molen weer draaien. De vastigheid daarin is nog afhankelijk van een molenaar met ambitie in die richting. Omdat de molen onlangs is aangesloten op het lichtnet, kan een koukleumende molenaar nu bijkomen met versgezette koffie en eventueel een zetel met een elektrische deken.

Voor die aansluitingskabel was flink wat graafwerk nodig in de blubber. Dat heeft/had tot gevolg dat de

molen op het internet-molenprikbord (<http://www.prikpagina.nl/list.php?f=355>) wel gekscherend wordt aangeduid als 't Zwarte Schaap'.

Korenmolen De Hoop (47), Haren [32]

De molen van Haren staat er niet vrolijk bij. Met het oog op eventueel afvallende delen heeft de gemeente Haren moeten besluiten tot het tijdelijk afsluiten van de parkeerplaatsen aan de voet van dit monument. Onlangs is er een stichting in het leven geroepen met de naam 'Stichting molen De Hoop Haren'. Tussen deze stichting en de gemeente is in de afgelopen periode nauw contact geweest om te zoeken naar een weg uit de impasse. Als gemeenschappe-

lijk initiatief is recent het 'Groninger Molenhuis' opdracht gegeven om een bouwkundige inspectie uit te voeren. Een allereerste stap die duidelijk moet maken wat er moet gebeuren om de molen weer in zijn oude luister te herstellen en hoeveel dit moet gaan kosten.

Een eerste bouwtechnische opname door Kees Kuiken maakt duidelijk dat restauratie dringend noodzakelijk is. Vooral de stelling van de molen verkeert in slechte staat van onderhoud. Het restaureren van dit onderdeel van de molen heeft dan ook erg hoge prioriteit. Vooruitlopend op deze werkzaamheden en om elk risico voor de bevolking te vermijden, is gekozen voor afzetting van de parkeerplaats naast de molen. De winkel in de molen, Fa. Ekkelkamp, blijft gewoon geopend en bezoekers van de winkel kunnen hun auto parkeren langs de *Eigen weg* van de molen naar de Rijksstraatweg. De gemeente hoopt dat de overlast zo beperkt mogelijk is en dat snel kan worden begonnen met de restauratie van de molen. (Bron: Harener Weekblad)

Korenmolen *De Korenschoof* (51), Noordlaren [35]

De restauratie is voorspoedig verlopen. Enkele maanden geleden werd de kap grotendeels nieuw gemaakt in de werkplaats van Fa. Vaags Molenwerken te Aalten. Op de tweede foto is de kap al weer terug en het gevluht is klaar, op de fokken na.

A. Nibbelink werkt aan de spanten van de kap van *De Korenschoof*
Foto: Vaags Molenwerken, Aalten

Gerben Vaags teert de romp
Foto: A. Nibbelink (Fa. Vaags Molenwerken, Aalten)

Op woensdagmiddag 16 november j.l. vond de opening plaats. Wethouder Hoekstra verrichte die officiële handeling traditiegetrouw door de vang te lichten. In het buiige weer toonde de molen er weer flink zin in te hebben.

Koren- en pelmolen *Vestingmolen* (126a), Bourtange [73]

Het begint allemaal enigszins onschuldig: het paard van de pelsteen schramt net over de steekbanden. Een half jaar later gaat dat al moeilijker. Dan maar een stukje er af zagen en alles gaat weer soepel. Maar de kast gaat steeds meer voorover hangen; dat wordt duidelijk zichtbaar. Bovendien gaat het kruien steeds zwaarder. De kast zakt door en er verschijnen scheuren in de steenbalk.

Dit alles bespreken en bekijken we met de opzichter van de gemeente. Die weet ook niet direct wat er aan de hand is en stelt voor advies te vragen bij molenmaker Molema. De mensen van Molema maken er niet zo'n groot probleem van. Even een paar dikkere brasemstukken, vóór een beetje dikker dan achter, nog een paar trekstangen om de scheuren te stabiliseren en alles is weer oké. Er wordt daarvoor een offerte gemaakt. De opdracht wordt gegeven en het werk zal na de zomervakantie worden uitgevoerd.

Daar gaat ie
Foto: H. Noot, Haren

De meelpijp en pasbalk worden gedemonteerd, zodat er ruimte komt om de gaten te boren voor de trekstangen. Bij het boren van eerste gat gebeurt er iets vreemds. De boor boort ongeveer 6 cm normaal en floept dan ineens naar binnen. Bij de volgende gaten gaat het al niet anders. Conclusie: de steenbalk is binnenin totaal vermolmd...

Koren- en pelmolen Molen Berg (130), Winschoten [76]

De firma Molema heeft de molen met een hogedrukreiniger schoon-gepoten en verfwerk aan het gevlucht uitgevoerd. Hierbij is gebruik gemaakt van een hoogwerker. De houten kleppen van de zelf-zwichting zullen binnen enkele jaren moeten worden vervangen.

Koren- en pelmolen Molen Dijkstra (131), Winschoten [77]

Het houtwerk boven de zwichtsteling en de zwichtstelling zelf zijn met een hogedrukreiniger schoon-gepoten. Daarna zijn de staart en schoren en de fokken van het gevlucht plus de askop geverfd. Het werk is door de firma Molema te Heiligerlee uitgevoerd met gebruik van een hoogwerker.

Korenmolen Molen Edens (132), Winschoten [78]

In afwachting van de verhoging ligt *Molen Edens* aan de ketting. Het gemeentebestuur vindt het niet verantwoord de molen nog langer te laten draaien nu de molenaars hebben bevestigd dat naar hun waarneming de turbulentie van wind op de molen is toegenomen sinds de bouw van het appartementencomplex van 13 meter hoog, vlak bij de molen. De veiligheid voor molen en omgeving was het motief voor een verhoging van de molen. De aanbesteding van deze verhoging is geweest en nu is het wachten op de gunning. Naar verwachting zal het opvijzelen van de gehele molen worden uitgevoerd in de loop van 2006.

In de gemeenteraad was eerder het idee geopperd de verhoging uit te stellen tot de gemeente ook voor andere hoge bouwprojecten binnen 240 meter van de molen dan het bewuste appartementencomplex van Acanthus bijdragen in de kosten van verhoging zou hebben ontvangen. In het overleg met de molenaars hierover vonden deze dat dit een zaak was voor de gemeenteraad, die zelf tot de verhoging had besloten. Het uitstel-idee bleek uiteindelijk niet haalbaar. De toekomstige verhoging kwam - nadat burgers geconstateerd hadden dat de *Molen Edens* bij gunstige omstandigheden lustig draaide - tijdens deze schermutselingen sterk in de publieke belangstel-

ling door ingezonden stukken en opiniërende artikelen in het Dagblad van het Noorden. Men vond een bedrag van rond € 750.000,- voor het verhogen van een molen die niet bedrijfsmatig draait, een te grote investering.

Het definitieve besluit tot een verhoging van *Molen Edens* is te danken aan de eendrachtige samenwerking en steun van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg, de Hollandsche Molen, de Groninger molenorganisaties, de Bond Heemschut en de Stichting Oud-Winschoten. Essentieel daarbij was het tijdig reageren in de bestuursrechtelijke procedures.

Molen Edens per direct aan de ketting gelegd

Door Tammo Beishuizen

WINSCHOTEN ■ Molen Edens in Winschoten is met onmiddellijke ingang aan de ketting gelegd. Uit veiligheidsoogpunt blijft de molen buiten bedrijf. De wieken gaan niet eerder weer draaien dan tot het moment dat de ophoging van drie meter een feit is. Pas in het voorjaar van 2006 kan daarmee worden begonnen.

Met de stillegging komt een definitief einde aan een al maanden slepende discussie in de raad van Winschoten of de molen op dit moment moet worden opgehoogd. Een groot deel van de raad was voorstander van het zoeken naar wegen om de ophoging uit te stellen. Het meende dat de noodzaak daartoe ontbrak. Daarmee kon ook nog eens veel geld worden uitgespaard.

Uit recente, nieuwe metingen blijkt echter dat er gere-

veiligheidsrisico's zijn om de molen nu te laten draaien. Die risico's zijn een gevolg van de bouw van een hoog appartementencomplex tegenover de molen. Daardoor is er sprake van turbulentie, waardoor de molenaar niet kan instaan voor controle over de wieken.

Afgezien van de veiligheidsrisico's vindt de speciale molencommissie ook dat er al te veel geld is geïnvesteerd. De gemeente heeft al 150.000 euro uitgetrokken in de aanloop naar de ophoging. Uitstel zou verkwisting van die investering betekenen.

Wethouder Harry Jansema zegt er altijd van uit te zijn gegaan dat ophoging van de molen door zou gaan. Hij zegt gelukkig te zijn met de conclusie van de speciale commissie. In december wordt duidelijk welke aannemer de monsterklus voor z'n rekening neemt.

N 1111 6-10-2005

Ander molennieuws

Excursie Molenwerkgroep Oost-Groningen

De excursie van de Molenwerkgroep Oost-Groningen staat gepland op zaterdag 22 april 2006. Er liggen verschillende voorstellen voor het reisdoel. Bij voldoende deelname wordt weer een bus gehuurd. Ook niet-leden zijn hartelijk welkom.

Sint Maarten, Sinterklaas en andere feestdagen

Verskillende molenaars hebben, gevraagd (of ongevraagd!), een bijdrage geleverd aan de feestelijkheden rond de eindejaarsheiligen door te gelegener tijd de molen in het licht te zetten of door de molen gepavoiseerd te laten draaien, zoals bijvoorbeeld *De Ster* bij de intocht van de Sint te Winsum.

Er zijn ook molenaars die in de nieuwjaarsnacht de vuurwerkrook willen wegblazen en tegelijkertijd de wacht houden tegen het gevaar van vuurpijlen.

Molencontactdag

De Hollandsche Molen organiseerde op 11 november te 's-Hertogenbosch de 24ste jaarlijkse molencontactdag, waar actuele onderwerpen aan de orde komen betreffende molens en het molenonderhoud in Nederland. Daar verzamelde zich voornamelijk de bestuurlijke kant van de molenwereld. Vanuit Groningen is de deelname een hele onderneming: ongewoon vroeg de trein in en een "kostendekkende" deelnameprijs - die kennelijk conform de doelgroep en de locatie is (provinciehuys). Uit Groningen waren aanwezig J.J. Harmsma (Het Groninger Molenhuys) en J.C. van Driel; de laatstgenoemde, schrijver dezes, had echter een Friese badge opgespeld.

In de ochtendzitting kwam de rol van de provincies aan de orde ten opzichte van de nieuwe instandhoudingsregeling (Brim). Het bleek dat geen twee provincies het zelfde

beleid hebben voor de (mede)financiering van (rijks-)monumenten. Ook de koppeling aan de gemeentelijke bijdragen verschilt per provincie. De politieke beslissingen hierover zouden beïnvloed moeten kunnen worden vanuit het veld; huiswerk voor iedereen dus.

's Middags bespraken de molenaar van de Stichting Werelderfgoed Kinderdijk en G.J. van Reeuwijk van de Rdmz de roedenproblematiek (zie het Redactioneel). De dag werd afgesloten met een zeer veelzijdige excursie naar de Sint Jan (bouwhistorie, symboliek van bouwelementen en gebrandschilderde ramen).

Brim-middag in Het Groninger Molenhuys

Op vrijdag 18 november was de bovenzaal van Het Groninger Molenhuys geheel gevuld met moleneigenaren en bestuurders (30 deelnemers) om bijgepraat te worden over het *Besluit rijkssubsidiering instandhouding monumenten*. Het inhoudelijke deel omvatte uitleg over de regeling (G. van Reeuwijk), de noodzakelijke voorbereidingen zoals de nulmeting van de onderhoudstoestand per molen (C. Boer, Libau Steunpunt / Monumentenwacht) en het Periodiek InstandhoudingsPlan (PIP) - de onontkoombare, bewerkelijke maar toch ook nuttige eis die gesteld wordt voor de financiering van het molenonderhoud. L. Endedijk, directeur van De Hollandsche Molen, demonstreerde de software die men daar ontwikkelt om de PIP-rapporten gestandaardiseerd te kunnen aanbieden aan de Rdmz. Na afloop bleven velen nog geruime tijd napraten om ervaringen met het monumentenbeheer uit te wisselen.

2007 is uitgeroepen tot Jaar van de Molens

De Vereniging De Hollandsche Molen zal als landelijke organisatie een overkoepelende functie vervul-

len en daartoe alle provinciale vertegenwoordigers regelmatig voor overleg bijeenroepen.

In de provincie Groningen zal de Stichting Het Groninger Molenhuys de activiteiten coördineren, maar daar is wel hulp bij nodig ... Het Groninger Molenhuys zoekt ideeën voor activiteiten die in het Jaar van de Molens kunnen plaatsvinden in en om de molens. Natuurlijk zijn ook plaatselijke activiteiten belangrijk of speciale gebeurtenissen bij een molen. Het is de bedoeling dat we in 2007 veel van ons laten horen! We zoeken enthousiaste mensen die aan een nog te vormen werkgroep willen deelnemen om de provinciale activiteiten op elkaar af te stemmen.

Heb je suggesties of wil je meewerken (kan uitgebreid maar mag ook beperkt tot onderdelen) dan kun je dit doorgeven aan het molenbureau: molens@museumhuisgroningen.nl of (050) 312 16 94.

Temidden van de Nederlandse activiteiten wordt van 2 t/m 10 juni 2007 een internationaal molensymposium georganiseerd door De Hollandsche Molen, het Gilde van Vrijwillige Molenaars en de Nederlands-Vlaamse afdeling van The International Molinological Society (TIMS-NI/VI). Lees de voorlopige aankondiging op www.timsmills.info/tims2007

Boekennieuws

Bij uitgeverij Gopher B.V. verscheen onder de titel **Molen en molenaar in familienamen** een boek dat de velen bedient die belangstelling voor molens hebben gekregen omdat er een of meer molenaars in de familie bekend zijn of omdat de familienaam is afgeleid van het molenaarsberoep. De schrijver Jan Spendel heeft al meer boeken over familienamen gepubliceerd.

De webstek www.gopher.nl meldt onder andere ... "Spendel baseert zijn informatie op allerlei publicaties op het gebied van genealogie, naamkunde en molinologie. Meer dan 800 familienamen (ook uit bijnamen) worden verklaard. Het boek is uitermate informatief en leesbaar, ook voor mensen die misschien niet direct uit een molenaarsfamilie komen. Spendel heeft ook heel wat details over families die de namen dragen verzameld. Het is voor het eerst dat de familienaam Molenaar en de afgeleide namen daarvan zo uitgebreid zijn beschreven. Een must voor de molenaar."

Het boek kost € 15,- (excl. verpakings- en verzendkosten) en het heeft als ISBN 90 51792506.

Meer info en bestellingen via info@gopher.nl of op 030-2905320. (Redactie)

Zaterdag 12 november was ondergetekende in de Nicolaikerk te Appingedam aanwezig bij de presentatie van het boek **De historie van Boerderijen en Molens in de gemeente Appingedam**.

De auteur van dit boek, de oud-Tjamsweerster E.J. Emmelkamp, overhandigde het eerste exemplaar aan burgemeester E.A. Groot van Appingedam. Na afloop heb ik van de heer Martin Scholma van uitgeverij Profiel uit Bedum een exemplaar meegekregen voor het molenkantoor. Dit is daar ter inzage aanwezig.

Het is een zeer lijvig boekwerk: liefst 719 pagina's, ongeveer 450 schitte-

rende foto's en kaarten en een uitgebreide woordenlijst; alles bijeen weegt dat een dikke 3,5 kilo!

De prijs is € 97,50. Het boek is verkrijgbaar in de boekhandel (noch de folder noch de webstek vermeldt een ISBN). Meer informatie op www.boerderijen-en-molenboek.nl (Ties Kalk)

AGENDA

22 april 2006

Excursie van de Molenwerkgroep Oost-Groningen (zaterdag).

Zuidwolde, Krimstermolen
Foto: H. Noot, Haren (6 maart 2005)

De redactie wenst de lezers van *De Nieuwe Zelfzwichter*
alvast alle goeds toe voor 2006, met
lekker veel krenten in de pap - uhhh, centen van de PIP.

*Diane, Gea, Gerard,
Jaap, Hendrik en Magda*

In de loop der jaren zijn er van de nummers van *De Nieuwe Zelfzwichter* heel verschillende hoeveelheden exemplaren overgebleven. Voordat we de restantallen gelijk gaan trekken door opruiming te houden, krijgt u nog de gelegenheid – zolang de (*overtollige*) voorraad strekt - de ontbrekende nummers à € 1,- per stuk op te halen op Het Groninger Molenhuis.

Antwoorden over Winschoot

4a. Edens (1761)

5b. zien allozie lopt nait goud

VERENIGING VAN VRIENDEN VAN DE
GRONINGER MOLENS

STICHTING DE GRONINGER MOLEN

GILDE VAN VRIJWILLIGE MOLENAARS

